

LBRIS

We know
books

SERIE DE AUTOR

Marea carte a uitării

Cronica, de autor întocmită, a unor
întâmplări aproape reale petrecute
într-un oraș aproape imaginar

roman

**GABRIEL
CHIFU**

Cuprins

Prolog. Ocasum.....	9
Partea I. Primul an: 5 noiembrie 1961 – 4 noiembrie 1962	13
1. 5 spre 6 noiembrie 1961: o descindere în noapte	13
2. 5 noiembrie 1961, cu douăsprezece ore înainte	18
3. Luni, 6 noiembrie 1961, ora 7 dimineața	25
4. Slobodan Stoianovici, prima zi de detenție	28
5. Slobodan Stoianovici, în detenție.....	31
6. În detenție: schimbarea încadrării, procesul, condamnarea.....	41
8. Bebe, după arestarea tatălui său.....	49
9. Bebe începe războiul împotriva lumii întregi	55
10. Bebe și Radu. O nouă pagină din războiul împotriva lumii întregi: catalogul	57
11. Radu: sentimentele amestecate care-l copleșesc	63
12. Mateiaș, Dajana, Aurelia și Bazil Costea, Maria Teodorescu.....	67
13. Familia Teodorescu, Monica și Dan	75
14. Olimpia; Olimpia și Balaban	88
15. Maria Teodorescu, Monica și Dan	98
16. Bazil Costea și Olimpia Stoianovici	111

Partea a II-a. Anul al doilea și următorii.....129

1. Balaban; schimbarea numelui: Ocasum devine Eratiu Mare (30 decembrie 1962).....	129
2. Mateiaș (1962).....	137
3. Aurelia Costea (1962–1963).....	144
4. Radu Costea, Bebe Stoianovici (1962–1963).....	148
5. Dan Teodorescu (1962–1963).....	152
6. Bebe Stoianovici, maiorul Balaban (1962–1963).....	160
7. Balaban, tovarășul Dumitrache (1963).....	169
8. Slobodan Stoianovici, cabinetul stomatologic, comandantul penitenciarului, Balaban (1963).....	173
9. Slobodan Stoianovici, tovarășul Dumitrache, Balaban (1963).....	178
10. Tovarășul Dumitrache, Balaban, Slobodan Stoianovici (1963).....	187
11. Slobodan Stoianovici, Emanoil Teodorescu (decembrie 1963).....	196
12. Slobodan Stoianovici (1964).....	204
13. Bebe (1964).....	213
14. Maria Teodorescu, Dan, Achim (1964).....	218
15. Olimpia, Bazil Costea (1964–1965).....	224
16. Mateiaș, Nelu, Dajana (1965).....	230
17. Slobodan Stoianovici, Olimpia (1965).....	243
18. Bebe Stoianovici (1964–1966).....	249
19. Mateiaș, Dajana (1965).....	253
20. Maria Teodorescu, Bebe. Maria Teodorescu, Monica, Dan (1967).....	258

21. Slobodan Stoianovici (1967).....	269
22. Bazil Costea, Olimpia Stoianovici (1967–1968).....	279
23. Slobodan Stoianovici (1968–1969).....	290
24. Mateiaș, Dajana (1969 și mai apoi, până în 1973).....	301
25. Monica (1974).....	314
26. Maria Teodorescu (1974).....	321
27. Dan (1976–1977).....	325
28. Bazil Costea, Olimpia Stoianovici, Aurelia Costea, Slobodan Stoianovici (1976–1977).....	341
29. Bebe, Dajana (1980).....	351
30. Monica (1981).....	358
31. Matei Costea, Bebe Stoianovici (1980–1981).....	369
32. Dan Teodorescu (1981).....	396
33. Slobodan Stoianovici, Olimpia Stoianovici (1982 și câțiva ani dinainte).....	407
34. Aurelia Costea, Bazil Costea, Radu Costea (1981–1982).....	426
36. Dajana (1987).....	433
37. Bebe (1987–1988).....	440
38. Monica, Dan, Maria Teodorescu (1988).....	448
39. Bazil Costea, Aurelia (1988–1989).....	458
40. Slobodan Stoianovici (1989–1990).....	465
41. Bebe (1991).....	476
42. Dajana (1990–1995).....	488
43. Monica (2000).....	499
44. Olimpia (2002).....	514

45. Bazil Costea, Aurelia Costea, Radu (2002 și anii dinainte)	519
46. Slobodan Stoianovici (2002)	526
Partea a III-a. Ultimul an, ultimele zile	535
1. Slobodan Stoianovici (8 aprilie 2004)	535
2. Slobodan Stoianovici, Maria Teodorescu, Aurelia și Bazil Costea (20 iunie 2004)	539
3. Slobodan, Dajana și Bebe Stoianovici; Maria, Monica și Dan Teodorescu; Aurelia, Radu și Bazil Costea; dar și un oaspete surpriză (4 septembrie 2004).....	545
4. 5 septembrie 2004.....	570
Epilog. O pagină din marea carte a uitării	577

Prolog

Ocasum

Orășelul acestor întâmplări este situat în sud-vestul țării, pe malul Dunării, mai exact într-un pliu al fluviului care face aici un arc de cerc larg și mărginește pitoreasca așezare pe trei dintre laturile sale.

Numele localității, Ocasum, sună ciudat, deloc românește, și cei mai mulți dintre locuitorii săi, lipsiți de cunoștințe lingvistice și neatenți la nuanțe, habar n-au de unde vine sau ce semnifică. În cazul în care ar fi întrebați de cineva ce e cu numele ăsta, atâția dintre ei ar ridica din umeri, iar câțiva ar răspunde la rezezală că trebuie să fie de origine turcească, așa le sună. În realitate, numele e latinesc: dacă, în negura și în zbuluciumul veacurilor, n-ar fi pierdut o consoană, litera *c*, s-ar fi scris Occasum, adică acuzativul substantivului *occasus*, care, în limba latină, înseamnă *apus, asfințit (de soare)*.

Numele datează de la fundarea în Antichitate a orașului: trupele romane ocupante și-au fixat aici una din taberele lor întărite. Fapt notoriu, împăratul Traian a descins cu armatele sale în ținuturile acestea, Oltenia de astăzi, prima dată în anul 101 după Hristos. Ceva mai la nord de Ocasum, romanii, cu ajutorul, surprinzător, al triburilor dacice locale, potrivnice lui Decebal, au construit în numai doi ani de zile, între 103 și 105, un pod peste marele fluviu, între Pontes și Drobeta, conceput de faimosul arhitect Apolodor din Damasc. Roma a stăpânit teritoriile acestea din anul 106, imediat după victoria obținută de armata imperială în al doilea război purtat cu dacii, până la retragerea aureliană din anul 271. Asta oficial, fiindcă retragerea nu s-a petrecut efectiv. Cuceritorii de odinioară, într-o

proporție considerabilă, au rămas fără întrerupere aici, amestecându-se cu populația locală.

La ce se vor fi gândit întemeietorii când au botezat Occasum castrul clădit pe malul fluviului? Poate la apusurile de soare în apele Danubiului, splendide aici, pe timpurile acelea vechi, ca și astăzi. Sau, poate, la altceva, mai tainic, nu se știe.

Curios și spectaculos, așa s-ar putea caracteriza relieful micului oraș: într-o zonă de câmpie, terenul pe care se află localitatea nu este unul plan, cum ar fi de presupus, ci are variații neobișnuite de forme și de înălțime. Se ridică lin formând, în preajma Dunării, o colină terminată cu un platou de unde priveliștea spre apă este tulburătoare. Pentru ca apoi, deodată, la marginea dinspre nord-est a Ocasumului, solul să coboare abrupt printr-un povârniș argilos. E o discontinuitate evidentă: o falie pare să despartă cele două spații, vatra așezării, ondulată, cu neregularități, suișuri și coborâșuri, iar mai încolo, jos, șesul, care se întinde monoton, parcă nesfârșit.

Clima este, la rândul ei, aparte: temperat-continentală în regiune, ea prezintă în oraș influențe mediteraneene, care-i schimbă însușirile, îndulcind-o. Aceste intruziuni neașteptate dau, după cum se povestește, blândețe iernilor, aduc primăvara de timpuriu și favorizează o vegetație mai diversă și mai bogată decât în rest: până pe malul fluviului, orașul te întâmpină cu faleze, cu alei de promenadă și cu parcuri unde cresc arbori, dar și altfel de plante și flori ce-și au originea nu prin părțile locului, ci în ținuturi meridionale, de pe țărmul mării.

În plus, urbea dispune de alte două însemnate atuuri. În primul rând: lucrările de sistematizare realizate în secolul al XIX-lea de către Sima Nazaret. Sunt făcute cu cap și cu simțul duratei. („Odată pentru totdeauna!”, așa cum îi place să constată profesorului Bazil Costea, unul dintre protagoniștii acestor narațiuni.) Planul după care s-a ordonat urbanistic așezarea

i-a avut autori pe inginerii Petrache Poenaru și Ioan Simon. Potrivit ideii lor, au fost trasate cele două axe principale, care se întretaie perpendicular: Bulevardul Tudor Vladimirescu, de la Est la Vest, și Bulevardul Horia, Cloșca și Crișan, de la Nord la Sud. Fiecare, cu trotuare largi, cu două benzi de carosabil pe sens, cu alee pietonală pe mijloc – aceasta având, de o parte și de alta, castani și tei, bănci pentru odihnă și straturi de flori. Cele două bulevarde au generat direcția pentru restul străzilor. A rezultat o tramă stradală perfect rectangulară.

În al doilea rând, ceea ce conferă personalitate micului oraș este zestrea de imobile vechi, remarcabile prin bun-gust, prin soliditate și armonie: clădirea gării, îmbrăcată în cărămidă aparentă, cu turnuri care o transformă, în ochii copiilor din oraș, într-un castel plin de secrete, clădirea elegantului Hotel-restaurant Carpați și cea a grădinii de vară Debarcader, Bisericile Sfântul Nicolae și Adormirea Maicii Domnului, numeroase vile și mici palate, așa cum sunt casa făcută pe la anul 1900 de Ioniță Marincu, care găzduiește acum Tribunalul, și casa unde se află sediul Comitetului Raional de Partid: aceasta datează tot din vremea aceea și a aparținut lui I.S. Drăgulescu, primar al Ocasumului, la începutul secolului al XX-lea; dar, mai cu seamă, cel mai frumos dintre toate, mândria localnicilor este palatul înălțat între anii 1904 și 1907, proprietate a lui Ștefan Marincu, un foarte bogat moșier și negustor de grâne. Acest din urmă edificiu e o construcție impunătoare, cu marmură adusă din Italia, cu imense oglinzi de Murano, la care au lucrat meșterii italieni Adotti, Georgetti și Traunero, sub supravegherea arhitectului de origine poloneză Constantin Rogalski și după schițele unui arhitect olandez, Josef Schiffeleers. Deși, e de menționat, unii atribuie paternitatea proiectului unui arhitect francez celebru, Paul Gottereau.

Din păcate, în vremurile când se petrec pripețurile din această carte, asemenea comori de arhitectură nu se mai bucură

de prețuire, căci, așa cum repetă întruna propaganda de partid și de stat, ele amintesc de orânduirea burghezo-moșierească, societatea nedreaptă în care țărănimea și întreaga clasă muncitoare erau nemilos asuprite. Regimul politic instalat la 23 august 1944 a produs în țară transformări profunde, de care oficialitățile sunt foarte mândre: una dintre ele, aici, în Ocasum, este întrebuițarea nouă pe care a căpătat-o Palatul Marincu. Acesta a încetat să mai fie un lăcaș de lux și de huzur, doar în folosul câtorva exploataatori, și găzduiește Școala Agricolă, unde se pregătesc cadre de nădejde, tehnicieni agrari și tractoriști destoinici pentru ogoarele patriei.

Partea I

Primul an: 5 noiembrie 1961 – 4 noiembrie 1962

1. 5 spre 6 noiembrie 1961: o descindere în noapte

Este anul 61 din secolul 20 și este trecut de miezul nopții de duminică, 5, spre luni, 6 noiembrie. Vreme de toamnă mohorâtă și rece. Cerul fără stele seamănă cu o lespede de piatră așezată deasupra orășelului Ocasum. O mașină mai rar întâlnită în mica așezare de la Dunăre și care, atunci când își face apariția, le dă totdeauna fiori localnicilor, tocmai a oprit pe strada principală, în dreptul unei locuințe cu intrarea printr-un gang, lipită într-o parte de cizmăria ținută de domnul Nae Vasilescu, iar în partea cealaltă, de magazinul de tricotate cu vitrina luminată slab de un bec care pâlpaie. E o dubă, un vehicul închis, cu înveliș metalic, prevăzut în spate cu o ușă tot metalică și având pe laturi ferestruici cu gratii.

Din ea coboară plini de zel mai mulți bărbați în uniformă, cu armele atârdate la spate. Chipurile nu li se disting mai deloc din pricina întunericului. Sunt trei milițieni, grade inferioare și trei soldați de armată, conduși de un civil care s-a dat jos din cabina mașinii, foarte sigur pe el și parcă sfidător. Militarii par să-și cunoască bine misiunea pe care o au de îndeplinit: fără să stea pe gânduri, iau cu asalt poarta mare, de tablă, o lovesc îndârjit, trag de ea și, după ce reușesc să-i vină de hac, străbat în pas alergător gangul, apoi curtea interioară a imobilului. Comandantul pășește în urma lor fără să se grăbească,

liniștit. În fine, ajung la ușa cu geamuri de la intrarea în locuință. Bat în ea cu patul armei și strigă cu dușmănie în glas:

— Deschideți, deschideți imediat!

În casă se aprinde lumina, se aud pași precipitați și cineva dinăuntru le descrie. O femeie în cămașă de noapte, buimăcită, speriată, se arată în prag. Îi privește pe inșii înarmați, amenințatori, fără să înțeleagă nimic. Cămașa de noapte pe care o poartă lasă să i se ghicească formele trupești generoase. În spatele ei, se ivește, îmbrăcat și el în pijama, un bărbat de statură mijlocie, la fel de răvășit și cu frica întipărită pe chip: e soțul ei, stomatologul Slobodan Stoianovici. Impresia de fragilitate fizică pe care o lasă e sporită de ochelarii de vedere pe care-i are la ochi.

Oamenii în uniformă îi împing cu brutalitate pe stăpânii casei înapoi în locuința de tip vagon, cu camere care dau dintr-una într-alta. Și, imediat, se îmbulzesc după ei în micul hol de la intrare. Trec toți printr-o bucătărioară, apoi printr-un dormitor cu două paturi. Într-unul, se vede un băiat care aduce a elev de liceu: stă în capul oaselor, și-a pus ochelarii (ca și tatăl său nici el nu are vederea bună) și privește scena dezorientat.

În celălalt pat, micuț, cu grilaj metalic, se află o fetiță de vreo șapte-opt ani: s-a ridicat în picioare, se ține strâns cu mâinile de bara grilajului protector al pătuțului metalic și plânge amar; inima stă să-i sară din piept de spaimă la vederea străinilor cu puști, care au dat buzna peste ei.

Militarii nu se sinchiesc de copii. Își continuă drumul, îmbrâncindu-i pe cei doi soți. Străbat o altă cameră care e amenajată ca dormitor matrimonial și, în fine, se opresc într-o încăpere ceva mai mare: un fel de sufragerie, cu ferestre spre stradă. Un soldat se postează în dreptul ușii, păzind-o ca nu cumva să-i treacă prin cap vreunui dintre copii să vină peste ei. Ceilalți îi înghiontesc cu țeava puștii pe soții Stoianovici până îi lipesc de perete, ca pe niște condamnați.

Cel care poartă haine civile, șeful, trage un scaun de la masa aflată în mijlocul camerei și se așază liniștit. Gândește că folosința dată încăperilor e total anapoda: întâi bucătăria, apoi dormitoarele și abia la sfârșit camera de zi. *Ce tâmpenie!* Observă o ușă pe peretele lateral al încăperii și-i ordonă unuia dintre gealați să verifice ce este dincolo de ea: o mică baie improvizată, nimic altceva.

Ofițerul așteaptă câteva clipe ca și cum tocmai s-ar desfășura o scenă dintr-o piesă de teatru și cei prezenți ar trebui să-și ocupe locurile conform rolurilor ce le revin. Când i se pare că totul e pregătit cum se cade, vorbește pronunțând apăsător fiecare cuvânt, ferm convins de adevărul spuselor sale:

— Tovarășe Stoianovici, există reclamații repetate și cu detalii foarte exacte că dețineți ilegal în locuința dumneavoastră aur.

Tace și reia ca pentru a înlătura orice dubiu:

— Aur. Da, da. Aur.

Lasă impresia că fapta aceasta reprezintă în ochii săi o infracțiune cumplită, de neiertat, care trebuie aspru și urgent sancționată.

E foarte mulțumit de tonul său politic și calm. Îl întrebuințează cu un fel de satisfacție ascunsă, perversă, știind că, în realitate, cel căruia i se adresează e complet lipsit de apărare și de drepturi în fața lui, e mai neajutorat decât o muscă pe care ai prins-o și o ții sub un pahar întors cu gura în jos. Da, acest omuleț cu ochelari n-are nicio putere, nu valorează nimic. Poate dispune absolut după cum pofteste de viața insului.

Înveșmântat în pijamaua cu dungă verticale de culoare albastră pe fond gri, domnul Stoianovici chiar arată ca un osândit. Stă pironit și se uită prin ochelarii aburiți la acest acuzator sinistru, apărut dintr-odată în existența lui. Domnul Stoianovici e un om cu mintea ascuțită, cu capul pe umeri, așa că își cântărește rapid situația și o evaluează corect. Își spune că

acuzafia e complet aiurea, nu se bazează pe nicio probă. N-are cum să se bazeze. Chiar dacă el ar avea aur, cum pretinde ofițerul, l-ar ascunde bine, cine nu știe că să deții aur în vremurile astea e interzis? Da, da, nu l-ar ține undeva unde să-i fie găsit, e prea periculos, Slobodan Stoianovici are atâta judecată încât să nu se expună, să nu se bage singur în gura lupului.

De felul său, Slobodan Stoianovici este un om precaut, își calculează fiecare mișcare. Nu e propriu-zis un minoritar, dar cei din jur așa îl tratează, luându-se după numele său sârbesc, și astfel omul a ajuns să se comporte ca și cum chiar ar fi de altă etnie, drept care nu uită nicio clipă că trebuie să stea cu ochii în patru la fiecare pas pe care-l face, mai ales în perioade urâte, cum e asta. În împrejurarea de-acum, e conștient că, deși n-au dovezi împotriva lui, dacă ei i-au pus cumva gând rău, atunci nu e nimic de făcut: chiar acum, aici, la percheziția care va avea loc, bineînțeles că îi vor găsi aur în casă. Căci, ce mare greutate?! Îi vor planta ei înșiși câțiva cocoșei pe undeva, pe care, vigilenți și iscusiti, îi vor descoperi în doi timpi și trei mișcări și apoi îi vor flutura prin față proba materială incontestabilă, triumfători. Iar el, confruntat cu evidența, nu va avea cum să se apere. Da, așa va fi, dacă și-au propus, o să-l înfunde, cu ușurință. Deznodământul nu e decât unul, a intrat în vizorul lor și n-are cum să scape! Dar de ce l-au luat în vizor? De ce tocmai pe el? Slobodan Stoianovici nu-și dă seama deocamdată, însă e convins că în zilele și în săptămânile viitoare se va lămuri despre ce e vorba. N-are nicio îndoială, pe fir e Securitatea. Iar dacă Securitatea s-a pus pe drumuri în miez de noapte, cu milițieni și cu soldați înarmați, atunci în mod clar îl vor aresta, e ceva serios. Plus că cel care-i conduce, acuzatorul, nu e localnic. Pe cei din Ocasum, Stoianovici îi cunoaște, măcar din vedere. Acesta a venit, probabil, de la Craiova, de la Regiune.

În cele câteva zeci de secunde de tăcere tensionată, stomatologului îi trec prin minte toate gândurile astea. Își imagi-

nează și ce va urma după încarcerare: Olimpia va rămâne fără bărbat, singură, cu toate treburile și neajunsurile casei pe cap. Nu, nu va avea cum să se descurce. Iar copiii, da, da, copiii vor rămâne fără tată. Pentru cât timp? Ce-or să se facă, dacă el nu va mai fi lângă ei? Cum o să se descurce Olimpia, cum o să-i întrețină pe copii, când singurul lor venit lunar e câștigul lui de dentist? Cum o să meargă cu școala Bebe? E deja elev de liceu, iar liceul e greu și la vârsta asta apar tot felul de tentații, care pot să-l abată de pe calea lui. Și, mai cu seamă, mai cu seamă, ce o să se întâmple cu Dajana, fetița lui? În urmă cu nici o săptămână, fusese cu ea la doctor, pentru ceva banal, un vaccin, și amicul său, doctorul Popescu, i-a făcut și un consult de rutină și a descoperit, absolut întâmplător, că fata are probleme cu inima, o disfuncție din naștere se pare, cel puțin asta a fost opinia lui de medic pediatru: i-a recomandat s-o examineze și un specialist, iar Slobodan Stoianovici deja programase s-o ducă grabnic la Craiova, săptămâna viitoare, la un cardiolog foarte bun.

Și acum în grija cui va rămâne Dajana? se întreabă el și își dă seama că Olimpia, singură, biata de ea, n-are cum să rezolve o problemă atât de complicată. Slobodan Stoianovici se gândeste cu îngrijorare la faptul că, mai ales în momentele astea, sprietura pricinuită de brutele care au tăbărit peste ei în miez de noapte îi face rău fetiței! O aude cum plânge în încăperea vecină și, cu pumnșorii strânși, bate în ușa încuiată cu cheia de soldatul ăla cu o față de tembela și țipă înfricoșată: „Mamă, mamă! Tată, tăticul meu!“

Iar lucrurile se petrec întocmai cum presupusese domnul Stoianovici. La un semn al șefului, patru din cei șase gealați părăsesc încăperea tropăind ostentativ, ca să-și arate puterea. Se duc să facă percheziție.

Curând, unul din ei se înapoiază cu un aer victorios. Ochii îi sticlesc, ține în mână dovada de netăgăduit a culpei: trei monede de aur.

— Tovarășe căpitan, l-am prins, l-am prins, s-a demascat: banditul deține aur ilegal, exact cum ați zis dumneavoastră! Îl avea ascuns în lada cu făină.

Căpitanul în civil sare de pe scaun ca un arc și își freacă palmele mulțumit: demonstrația a reușit, vinovăția e dovedită. Gata, ajunge, nu mai au de ce să piardă timpul cu pramatia asta, e vremea să-l salte pe ochelariștii și să plece! Din cauza lui, și-a stricat seara de duminică și a fost obligat să se deplaseze prin coclaurii aștia, în loc să stea și el ca omul, liniștit, la căldurică, la un șpriț. Și așa e târziu și au destul drum de făcut până la Craiova.

2. 5 noiembrie 1961, cu douăsprezece ore înainte

Pe una din străzile principale din Ocasum, cea cu magazine aflate la parterul unor case mai toate cu etaj, datând în majoritate de la începutul veacului, pășește un grup format din cinci persoane: în față, sunt trei doamne care înaintează agale, în timp ce poartă o discuție însuflețită; iar după ele vin doi domni, mergând tot așa, fără grabă, în pas de promenadă.

Doamnele sunt: Olimpia Stoianovici, care va împlini curând, pe 24 noiembrie, 35 de ani (frumusețea și prospețimea ei fizică îi dau o strălucire deosebită, care sare imediat în ochi); prietena ei Aurelia Costea, cu aproape trei ani mai mare (și ea este plăcută fizic, însă atunci când se află în preajma Olimpiei, farmecul ei pălește și Aurelia nu face altceva decât să pună în evidență, prin comparație, cât de atrăgătoare este aceasta); în fine, Maria Teodorescu (mai vârstnică și mai înțeleaptă decât

celelalte două, are deja 41 de ani: trăsăturile sale sunt fine, nu lipsite de armonie, trupul mai degrabă firav, iar în ochii luminoși i se poate citi o mare forță interioară).

Și cei doi domni: Slobodan Stoianovici, de 42 de ani, stomatolog; poartă un pardesiu bej de gabardină, o pălărie asortată și ochelari de vedere; deși de statură modestă, are figura inteligentă și un aer distins, care impun; Bazil Costea, soțul Aureliei, de-o seamă cu dentistul, amic al acestuia, profesor de franceză la Școala Medie din oraș; nici el nu e prea înalt, seamănă la chip cu actorul Jean Gabin, cel din *Suflete în ceață*, unde juca alături de Michèle Morgan; îmbrăcat cu un fulgarin fumuriu și având pe cap o pălărie de fetru, tot gri, dar de o nuanță mai închisă, este arătos, ținuta lui este elegantă și, în același timp, sportivă; face o bună impresie oricui, și cu precădere doamnelor.

Așadar, cei care trec în această zi de duminică în pas de promenadă pe strada mare din Ocasum sunt două perechi, soț și soție, plus doamna Teodorescu. Ea nu are cum să fie însoțită de bărbatul său, întrucât acesta, maiorul de cavalerie Emanoil Teodorescu, se află în pușcărie, arestat încă din anul 1949, la vreun an de când începuseră epurările în armată și fusese dat afară.

S-au întâlnit cu toții la ora douăsprezece, în colț, în fața cofetăriei, și au pornit în plimbarea duminicală, dinainte de prânz, care durează, de obicei, cam un ceas. E un ritual urmat fără abatere de aceste persoane din lumea bună a orașelului de pe malul Dunării. Traseul preumblării lor duminicale e mereu același: ajung până la intersecția centrală, unde se află statuia înfățișând un soldat infanterist foarte curajos și aprig, în poziție ofensivă, având într-o mână arma cu baionetă și în cealaltă o grenadă. De acolo, o iau la stânga, în direcția perpendiculară, pășind pe aleea pietonală din mijloc a bulevardului, care se deschide larg și spectaculos. Continuă pe strada dreaptă, în

pantă, străjuită de două maluri de pământ pe care cresc ierburi și mici arbuști sălbatici; aceasta coboară până pe malul Dunării. Acum, toamna spre iarnă, vegetația e ofilită, dar locurile tot li se par fermecătoare, cu liniștea lor tristă. Dau o tură prin pitoreasca grădină Debarcader și se întorc în oraș prin altă parte, străbătând parcul central al urbei, cu havuzuri, bănci, alei acoperite cu pietriș și, în anotimpul cald, cu ronduri de flori foarte îngrijite.

Uneori, în zilele când vremea e frumoasă sau în cele în care sărbătoresc ceva, plimbarea lor se încheie cu un popas la restaurantul din centru, Carpați (pentru profesorul Costea e o enigmă niciodată descifrată de ce a fost botezat tocmai astfel localul din orașul lor, aflat atât de departe de munții cărora le poartă numele!). Acolo, prietenii își continuă conversația și beau tacticoși o halbă de bere, lângă care adaugă niște alune sărate și prăjite ori cubulețe de cașcaval, depinde ce se găsește, căci, în vremurile pe care le trăiesc, multe dintre mărfurile altădată obișnuite lipsesc din prăvălii.

Astăzi însă dispoziția sufletească a unora dintre ei nu e potrivită pentru așa ceva. Și familia stomatologului, și doamna Teodorescu au avut parte de întâmplări neplăcute în ultimele zile. Și de aceea sunt abătuți, stăpâniți de neliniște.

Olimpia și Slobodan Stoianovici povestesc că au mers la doctor, la prietenul lor Heracle Popescu, ca să-i facă Dajanei un simplu vaccin, iar acesta, supunând-o la o examinare medicală mai atentă, a descoperit că fetița ar suferi de o deficiență congenitală a inimii. Medicul n-a fost sigur de diagnostic și i-a îndemnat să consulte un specialist. De când au primit vestea, soții Stoianovici stau cu inima strânsă, fiindcă nu știu dacă părerea pediatrului se va confirma ori ba și, dacă da, cât de gravă e boala și ce căi de vindecare există. Trebuie să o ducă pe copilă la un cardiolog din Craiova, de urgență, chiar săptămâna următoare.

Iar doamna Teodorescu le împărtășește și ea, cu o amărăciune care i se vede limpede pe față, în ciuda stăpânirii de sine ce îi este proprie, ce necaz a lovit-o pe fata ei, Monica. Aceasta, absolventă eminentă de liceu, dăduse examen de admitere la Arhitectură, în București, reușise, dar tocmai aflase că a fost respinsă. E clar din ce pricină: a dosarului, a situației familiale – tatăl ei e deținut politic, ofițer din vechiul regim, ceea ce înseamnă, în ochii autorităților comuniste, element periculos, cu atitudine dușmănoasă față de noua orânduire.

Așa că plimbarea ține astăzi mai puțin și se încheie brusc, într-o atmosferă deprimantă. Profesorul Costea chiar ar avea poftă de o bere, însă se gândește că, în starea în care se găesc apropiatii săi, nu e cuviincios să facă o asemenea invitație: oamenii au probleme, evident nu le arde de mers la restaurant și de întârziat la o șuetă. Nici nu știe ce să le spună, cum să le arate bunele lui sentimente și să-i încurajeze. E stânjenit și, deși poate n-ar fi cazul, chiar i se face jenă că prietenii săi, iată, sunt împovărați de supărări, pe când el și familia lui, slavă Domnului, sunt feriți de rele, n-au de ce să se plângă, cel puțin deocamdată.

*

La aceeași oră, sus, pe platou, la monumentul închinat Războiului de Independență s-au întâlnit patru tineri: Monica, fiica doamnei Teodorescu, însoțită de trei băieți, toți elevi de liceu. Unul este chiar fratele ei, Dan, care urmează clasa a unsprezecea. Deși cei doi frați sunt gemeni, Monica a absolvit Școala Medie cu un an înaintea lui, căci, precoce, a fost dată la școală mai devreme, la șase ani. Ceilalți doi din grup sunt Bebe Stoianovici, fiul stomatologului, și Radu, fiul profesorului Costea. De-o seamă, dar mai mici decât gemenii Teodorescu cu un an, Bebe și Radu sunt colegi de clasă, într-a zecea.

Se observă cu ușurință: fata e personajul central, băieții gravitează în jurul ei. Dan nutrește sentimente foarte puternice pentru sora lui: o încredere totală, o admirație aproape evlavioasă și un fel de stranie dependență. Iar ceilalți doi, Bebe și Radu, sunt amorezați iremediabil de Monica, se topesc după ea. Însă nu trebuie ignorat faptul că ea este mai mare decât ei cu un an, iar la această vârstă, fiecare an contează enorm. De aceea, niciunul dintre ei n-are îndrăzneala să-și mărturisească sentimentele, doar se agită fără contenire în jurul ei, ca niște gaze amețite de lumină, și nu știu ce să mai facă, astfel încât să-i stârnească atenția și să-i intre în voie.

Monica s-a întors de la București. Le povestește: a reușit la facultate, dar au respins-o pe motiv de dosar. Fratele ei și cei doi băieți îndrăgostiți de ea o ascultă cu fețe plouate, se simt de parcă li s-au înecat corăbiile. Cum Dan ține la ea atât de mult, cum ceilalți doi liceeni sunt atrași de ea, e normal să fie toți sincer afectați de nefericirea fetei: suferă de parcă necazul li s-a întâmplat lor. Numai că Monica se arată foarte bravă: se așază pe unul din cele două scaune metalice aflate de o parte și de alta a țevii de tun (victoria din Războiul de Independență este celebrată printr-un obelisc și două tunuri uriașe îndreptate spre malul bulgăresc, unde, în timpul luptelor din 1877, se găsea armata otomană, cotropitoare). Zâmbește senină și rostește foarte sigură pe ea:

— Dar nu-i nimic, nu mă dau bătută, tot o să intru la facultatea asta și tot o să devin arhitectă. E ceea ce mă pasionează. Nu mă închipui făcând altceva.

Optimismul, fermitatea din cuvintele ei le insuflă băieților curaj și încredere. Se uită la ea plini de respect și încântați: li se pare o persoană atât de puternică! Și, în plus, e foarte frumoasă, așa cum stă acolo, pe scaunul metalic, cu un braț sprijinit pe țeava netedă, rece, masivă și lucioasă a tunului; poartă pe cap o beretă roșie, are părul negru, strâns în coadă de

cal, ochii îi sunt mari și strălucitori, de culoarea antracitului, obrazii – îmbujorați, iar buzele groase – senzual conturate.

Bebe Stoianovici, care este fotografatul recunoscut al liceului, are la el, bineînțeles, aparatul de fotografiat, atârnat pe umăr. Deschide obiectivul, îl îndreaptă spre Monica și exclamă grăbit:

— Ce unghi bun! Lasă-mă să-ți fac un portret.

Fata acceptă și zâmbește cu naturalețe, nu ca și cum ar poza: figura ei exprimă speranță și impetuoșitate. Nici fratele său Dan, nici prietenii lor nu se dumiresc cum de găsește ea tăria să rămână dreaptă, neafectată, pozitivă, senină, parcă de neatins, când, de fapt, este atât de lovită.

Monica le strigă:

— Haideți să ne fotografiem și împreună!

Coboară de pe scaunul servantului de tun, iar Dan și Radu o încadrează. Amândoi își caută poziții cât mai fotogenice.

Bebe îi atenționează:

— Fiți atenți, zâmbiți!...

Apoi, Dan trece în locul lui Bebe Stoianovici și, de data asta, fata se pozează cu cei doi liceeni care o iubesc în tăcere.

În momentul acela, venind dinspre Debarcader, prin pădurice, după ce urcase cele 148 de trepte ale scării de ciment care ajunge pe platou, își face apariția un puști de vreo șapte-opt ani. E Mateiaș, fratele mai mic al lui Radu. Se oprește și se zgâiește curios la cei mari.

Pe Radu îl scoate din sărite să dea ochii cu el aici: ce se ține ca scaiul după el și după prietenii lui? N-are ce căuta aici, să se ducă la ăia de vârsta lui, să nu-și bage nasul unde nu-i fierbe oala! N-a mai găsit alt loc de joacă în tot orașul decât ăsta, unde sunt ei?!

Îl și gonește enervat:

— Mateiaș, ia-ntinde-o de-aici! Vezi-ți, mă, de-ale tale că ne-ncurci. Și-apoi, ți-ai terminat temele? Sunt cu ochii pe tine,

când ajungem acasă, o să te controlez și va fi vai și-amar de tine...

Mateiaș nu se lasă convins. Se-ndepărtează în fugă vreo câteva zeci de metri, să se asigure că, dacă i-ar trece cumva prin cap fratelui său să-ncerce să-l prindă, n-ar avea cum să pună mâna pe el.

Dar de plecat nu pleacă. E dornic să vadă ce fac ăștia mari: clar, se țin după fata doamnei Teodorescu, știe el că Monica le place și lui Radu și lui Bebe, amândoi sunt morți după ea și ea nici nu-i bagă-n seamă, e și mai mare decât ei, cum să-i bage în seamă?!...

Atunci, ca să tranșeze confruntarea, fratele cel mare apelează la ultima soluție:

— Dacă nu te cari, să știi că-i spun lu' mama de șaptele ăla luat de tine la caligrafie!

Cu amenințarea asta îl învinge pe mezin. Mateiaș își ia tălpășița pleoștit.

În centru, dă peste toți prietenii lui. Biță tocmai le propusese un joc nou: să bată străzile din centrul orașelului și să citească cu voce tare inscripțiile de pe firmele și pancartele atârinate pe ziduri. Biță e-ntr-a treia. Citește cursiv și râde de ei, care sunt toți mai mici și abia dibuiesc, chinuit, cu poticneli, cuvintele scrise. Totuși, jocul se dovedește palpitant: *Fri-ze-ri-e*, *Ciz-mă-ri-e*, *A-li-men-ta-ra*, *Co-fe-tă-ri-e*. Și cel mai tare înscris: *Trăiască Partidul Muncitoresc Român în frunte cu tovarășul Gheorghie Gheorghiu-Dej!* Biță citește propoziția asta lungă și grea dintr-o răsufare și-i lasă pe toți cu gura căscată.

După un timp, tot bântuind de colo-colo, ajung pe strada mare, cu multe magazine, în dreptul casei domnului Stoianovici, dentistul. Locuința are două ferestre înalte chiar spre stradă. La una din ele, perdeaua e dată la o parte și la geam stă nemișcată și străvezie, Dajana, fata dentistului. Seamănă cu o statueta palidă, de sticlă sau de gheață. Sau de porțelan sau de

alabastru. Mateiaș o privește impresionat și descumpănit. Parcă i se face și un pic teamă. Și ceilalți copii se uită la ea înfiorați, ca la o stafie. Unul dintre puști, care e coleg de clasă cu ea, într-a doua, le destăinuie secretul, știe el de ce arată fata așa așa, a auzit-o vorbind pe învățătoare:

— De vreo trei-patru zile, Dajana nu mai vine la școală, e bolnavă, foarte bolnavă, n-are voie nici să alerge, nici măcar să iasă din casă. O să repete clasa...

Mateiaș se sperie cu adevărat, când aude grozăvia asta. Imaginea fetei cu chipul încremenit de suferință în cadrul ferestrei i se întipărește în minte odată pentru totdeauna. Ce chin pe capul ei!

Începe deodată să plouă. Băieții o iau la fugă care încotro, spre casele lor, să se pună la adăpost.

3. Luni, 6 noiembrie 1961, ora 7 dimineața

Se aud bătăi în ușa de la locuința cu chirie a familiei Costea.

Cine să fie așa devreme? Nici nu s-a luminat bine de ziuă! își zice Bazil Costea și, punându-și în grabă halatul de casă peste pijama, se îndreaptă spre intrare. Soția lui deja e în bucătărie, trebăluiește pe acolo, iar băieții încă dorm. Profesorul pășește atent, să nu-i trezească. Deschide.

În prag, dă cu ochii de prietenele lor, doamna Teodorescu și Olimpia, soția stomatologului. Aceasta este răvășită, plânge încetișor. Cealaltă femeie o ține protector de braț, e tăcută, dar vădit tulburată și ea.

Când Olimpia îl vede pe profesor, plânsul ei se face hohotitor.

— Vai, domnu' Costea, l-au arestat pe Slobodan, azi-noapte, au năvălit peste noi în casă, l-au ridicat și l-au dus cu duba la Craiova! explică ea printre lacrimi.

Profesorul de franceză aude, dar nu înțelege ce aude. Mîntea lui se blochează, căci nu poate să conceapă un asemenea fapt.

— Pofțiți în casă..., le invită el vorbind ca un automat.

Doamna Teodorescu întreabă:

— Aurelia unde e?

— E în bucătărie. Dacă doriți, haideți acolo...

Se îndreptă toți trei spre bucătăria aflată în curte, într-un mic corp de clădire separat. Aurelia Costea s-a apucat de pregătirile cu care începe fiecare zi: a aprins focul în mașina de gătit, a fiert laptele pe care i l-a adus, proaspăt, în zori, lăptăreasa și acum frământă pâinea.

Le zărește pe cele două prietene însoțite de soțul ei și rămâne ca ținuită: e sigură că s-a petrecut ceva foarte rău! Inima îi bate cu putere.

Și, într-adevăr, o aude pe Olimpia spunând poticnit, printre șiroaie de lacrimi:

— Aurelia, ce năpastă, ce năpastă s-a abătut asupra noastră! Mi l-au luat pe Slobodan, azi-noapte, l-au arestat! Ce-o să se aleagă de el, ce-o să se aleagă de mine și de copiii noștri?! De biata Dajana, care e bolnăvioară...

Profesorul Costea și-a mai revenit din năuceală și încearcă să afle amănunte:

— Cum s-a întâmplat? Pe ce motiv l-au arestat, sub ce acuzație?

— Ziceau că are aur, că deține ilegal aur. Cum, Dumnezeu mare, s-avem noi aur?!

— Aur?! exclamă Aurelia.

— Aur... Dar, fără doar și poate, nu de-aia l-au arestat, au ei altă pricină. Asta e doar așa, praf în ochi... Însă aur au găsit. Cică niște cocoșei erau ascunși în lada de făină. Ni i-au și arătat. I-au pus chiar ei acolo. Ei i-au pus. A fost un motiv inventat. Nu știu, în realitate, ce-au cu noi. Nu-nțeleg ce-au cu

noi și asta mă îngrozește!

În timp ce povestește, Olimpia simte c-o lasă picioarele. Deodată, rămâne fără grai, este complet vlăguită, gata-gata să se prăbușească. Profesorul observă în ce stare se află și îi oferă repede un scaun, să se așeze.

— Luați loc, doamnă Stoianovici, dragă Olimpia, odihniți-vă, trăgeți-vă sufletul. O să depășiți nenorocirea asta, sunt sigur, o s-o depășiți, omul cât trăiește trece prin multe și nu trebuie să se lase doborât..., zice el căutând s-o încurajeze pe prietena lor atât de lovită de necaz, dar cuvintele sale sună fals, neconvingător.

Olimpia se lasă moale pe scaun. Plânge în continuare întehit, respiră cu greu, se îneacă în lacrimi.

Doamna Teodorescu se apropie de ea și o mângâie încetșor pe cap, punând în gestul ei multă căldură sufletească și înțelegere. Spune:

— Nu știu dacă asta te ajută, dar pe soțul meu l-au arestat tot așa, cu soldații, parcă era un tâlhar. A fost un om corect mereu, în tot ce-a făcut, ireproșabil, e un patriot, dar n-a contat, l-au tratat cu atâta cruzime. Au trecut mai bine de doisprezece ani de atunci și tot nu s-a înapoiat acasă. Dar eu și copiii îl așteptăm și nu ne dăm bătăuți. Cu cât a fost mai mare ticăloșia lor, cu atât mai hotărâți suntem noi să rezistăm, și eu, și Monica, și Dan.

Olimpia se oprește din plâns. Își înalță ochii ei mari și frumoși spre doamna Teodorescu: parcă acum aude prima dată istoria nefericită a acestei familii, provocată de arestarea maiorului Teodorescu. Știa, desigur, povestea, dar acum, întâia oară, se lasă într-adevăr pătrunsă de durerea pe care au trăit-o în tot acest timp prietena ei și copiii acesteia. Acum, da, pricepe, resimte, o atinge această durere. Parcă un cuțit îi intră în inimă și se pomenește întrebându-se-n gând: *Oare suferința asta a ei mă așteaptă și pe mine, suferința asta fără leac și fără capăt?*

4. Slobodan Stoianovici, prima zi de detenție

Încă nu s-a crăpat de ziuă când duba ajunge la destinație și Slobodan Stoianovici e dat jos și dus în beciul Securității din Craiova. Brutali, gardienii îl conduc pe o scară întunecoasă și rece și îl închid într-o celulă strâmtă, igrasioasă, unde miroase pestilențial și unde e un frig ca-n iad.

Întreaga zi e abandonat acolo. Nimeni nu se ocupă de el, nu apare niciun anchetator care să-l ia la întrebări, să-l acuze, să-l amenințe, să-l chinuie fizic, să-i asedieze mintea. Ar prefera toate astea, da, le-ar prefera, fiindcă atunci măcar ar putea să înțeleagă ce se petrece de fapt, ce intenții au, de ce l-au arestat, care sunt dedesubturile acestei ticăloșii.

El, în orice împrejurare, stătuse deoparte, se ferise să se amestece-n politică, se ferise să-și arate sentimentele de nemulțumire față de regim. Alesese calea precauției, a cuminenței, căutase să treacă neobservat și încercase să-și ducă zilele făcând abstracție de puterea comunistă, care se instalase în țară atât de vârtos, parcă pe vecie. Mereu se străduise să nu ia în seamă istoria, vremurile, să-și vadă de ale lui, numai și numai de ale lui, de cei doi copii ai săi, la care ținea și ține ca la ochii din cap, de nevasta lui frumoasă și plină de strălucire, de care e foarte mândru și pe care o iubește atât de mult, încât și-ar da și viața pentru ea. Ei îi umplu existența, niciodată n-a avut nevoie de nimic altceva.

Cu un soi de detașare care avea și ceva cinism în ea, a gândit totdeauna că nu se cade să-i pese de cum sunt timpurile, trebuie să se-ngrijească de traiul lui ca să-i fie cât mai bun, indiferent de cine se află la conducere, omul nu-și alege nici epoca, nici locul în care se naște și viețuiește, dar depinde de el însuși cum își croiește drumul în condițiile date. Și așa, toți cei din jur se împiedică de numele lui sârbesc și nu-l iau drept

unul de-al lor, îl țin la distanță. El s-a obișnuit cu asta și, cu excepția câtorva cunoscuți, a câtorva apropiați, nu are așteptări de la lumea din jur. De mic, a învățat să se descurce de unul singur, fără vreun sprijin din partea cuiva.

Iar acum, mai mult decât faptul în sine al arestării, îl alarmează cauza acestei arestări, fiindcă n-o cunoaște: de ce l-au ridicat, ce au cu el, ce le-a făcut, cu ce i-a deranjat?

Minutele, ceasurile trec foarte greu, cu încetinitorul, de parcă a încremenit timpul. Nu-și dă seama de când se află în ghețăria din hruba asta. Parcă de-o veșnicie. Pentru el, prima zi aici seamănă cu o noapte fără sfârșit, fiindcă în celulă e beznă, becul electric, de va fi existând, e stins și nu există nicio fereștră, locul n-are aerisire. Slobodan Stoianovici se simte de parcă ar fi nimerit în hău. Iar de la un moment dat are senzația că a intrat într-o mlaștină nesfârșită, prin care e pus să pășească: e foarte ciudat ce i se-ntâmplă, nici nu se scufundă, dar nici nu reușește să înainteze, să scape din ținutul mâlos, fără puncte cardinale.

Într-un târziu, când ochii i se deprind cu întunericul, descoperă într-un colț un fel de pat făcut din ciment, având deasupra o saltea umplută cu paie. Iar în partea opusă – un fel de latrină, o gaură deschisă, făcută în cimentul podelei.

Da, a pierdut complet șirul orelor. Și, treptat, devine tot mai puternică în creierul său impresia că timpul nu se mai scurge, a înțepenit, iar el stă aruncat undeva în afara lumii, în obscuritatea rece și informă. *Cât a trecut?* se întrebă.

Totuși, găsește ceva care-l ajută să se orienteze. De două ori de când e aici, fereștră de la ușa metalică s-a deschis și o mână i-a strecurat un blid cu o fiertură imposibil de înghițit. De două ori, adică, presupune el, dimineața și seara. Așa ajunge să aproximeze totuși durata.

Fără încetare, mintea îi e chinuită de o întrebare, mereu și mereu aceeași, indiferent de felul cum e formulată: nu-și dă